

ISRAELEN OKUPAZIOAREN KONPLIZEAK

Apartheid isilaren geltokiak

Mundu guztia Gazari begira ari da orain. Baina Palestina ez da lur hori bakarrik. Bada beste lurralde bat, izen bera duena, ostutako lurren atzean, moztutako gorputz adarra nola begiratzen diona galdutako lurrari: Zisjordania, eta, egoera are bereziagoan, Jerusalem. Lurralde osoaren hiriburu izan zen Jerusalem, hamaika poeta, idazle eta zinemagile-ren betiereko musa. Egun, lege zati-

tuta, eta ilegalki okupatuta eta anexionatuta dago. Eta begi eta foku guztiak Gazan dauden bitartean, palestinarrek jarraitzen dute beren lurrian ilegalak izaten, etxeetatik kanporatuak izaten, eta giza eskubideen urraketak pairatzen. Hori guztia Jerusalem mugen barruan ari da gertatzen, Euskal Herriko eta nazioarteko enpresa askoren laguntza eta onespenezkin.

 MARIA ORTEGA ZUBIATE

Ez da giza eskubideen urraketa-rik atzeman CAFen 2024ko ezein proiektutan". Esaldi hori jasotzen duen txostena eskuetan sartu dira CAFeko akziodunak Beasaingo egoitza nagusian. Urteko batzarra dute eta urteak eman duenaz ariko dira. JLR Jerusalemgo tranbiaren proiektua ere landuko dute bileran, hain zuzen ere, horri buruz ari da txostenaren zati hori, 2019tik CAF ari baita hango bi linea eraikitzen, Shapir enpresa israeldarrarekin bazkidetuta eta 1.800 milioi euroko kontratu batekin. Egun eta ordu berean, Donostian, manifestari andana bildu da CAF, jaitsi Israelen apartheidaren trenetik leloa duen pankartaren atzean, BDZ Euskal Herriak deitutako mobilizazioan. Donostian bakarrik ez, CAFek egoitzak dituen herrialde guztietan daude mobilizazioak: Katalunian, Andaluzian, Ga-

lesen... Bien bitartean, Mounir Marjeh, Jerusalemgo Al-Quds Unibertsitateko Ekintza Komunitarioko nazioarteko ekintzailea CAFeko egoitzan da. Eskutetan darama Jerusalemgo herritarrek emandako mezua, eta helburu argia du: CAF Jerusalem eraikitzen ari den tranbia okupazio ilegala betieretzen ari dela ikusaraztea.

"Israeliek palestinarren aurkako apartheid erregimena du martxan 1948tik", laburbildu du Marjehk bere herriaren egoera, eta gehitu du: "Apartheid gizateriaren aurkako krimena da". CAFen egoitzan ekimena egin aurretik, Marjeh Nafarroako Parlamentuan eta Eusko Legebiltzarrean izan da, hitzaldi batzuk eman eta hedabideekin elkartu da. Zorrotz eta aho bazarrik bakar egiten du berba, eta argi du aipatu tranbiak goitik behera zeharkatzen due-

la bere herria: "Tranbia hori Ekialdeko Jerusalem Israeliek eraiki dituen asentamendu ilegalean egituraren parte da".

Egoera konplexuan bizi da Marjehren herria: bi zati edo gehiagotan banatuta, bata bonbapean suntsipen bidean; bestea, nazioarteko fokutik kanpo, galdibide isilean. Munduko kamera guztiak Gazan daudenean, Israelgo Armada Gazan egiten den sarraskiaren kontrako ahotsak gero eta oihartzun handiagoa hartzen ari diren momentuan, Palestinako beste lurraldeetan gertatzen ari denaz ezer gutxi entzuten da. Eta azaltzeko ere ez da erraza: Marjehri, ordea, nabari zaio ohituta dagoela gatazka atzeritarrei azaltzen.

"Tranbia eraikitzeko onartutako ebazpenetako hitzaurreetan, Israeliek argi eta garbi dio ebazpenen helburua

‘CAF, jaitsi zaitze Israelen Apartheidaren trenetik’ lelopean, manifestazioa egin zuten ekainaren 14an, Donostian.

DANI BLANCO / ARGIA CC BY-SA

dela Israelek Ekialdeko Jerusalemen ezarri duen subiranotasuna indartzea”, azaldu du, zehatz. Horrez gain, JLRren eraikuntzan CAFek duen bazkidea, Shapir enpresa israeldarra, okupazio ilegalekin onurak ateratzen dituzten enpresen zerrendan sartu du NBERen Giza Eskubideen Kontseiluak. Salaketa horiek talka egiten dute CAFek kaleratutako txostenarekin, zuzendaritzak baitio tranbiak ez duela gutxiengo etnikorik diskriminatzen; are, edonorentzat irisgarria dela azpimarratzen du.

Apartheid politiken ezaugarri nagusiak azaldu ditu Marjehk: herri batek bestearekiko dominazioa lortzea, etnien oinarritutako zapalkuntzaren eta gizateriaren aurkako ekintzen bidez. Israelek palestinarren aurka politika horiek ezarri dituela azpimarratu du: “Bi politika nagusi izan ditu Israelek Ekialdeko Jerusalemen. Batetik, judutarren gehiengoa ezarri du, lurraldea judaizatu du, palestinarrak menperatu ahal izateko; eta, bestetik, ziurtatu du ilegalki anexionatu dituzten lurraldeak, Ekialdeko Jerusalemen, betirako izango dituela kontrolpean”. Bigarren politi-

ka horretan sartzen da CAFen tranbia, bere helburua, hain zuzen ere, horixe baita: “Ebazpenetan ez du palestinarren onurarik aipatzen momentu batean ere. Tranbiaren helburu argia da Israelen subiranotasuna indartzea; hau da, subiranotasun ekintza bat da, eta Israelek, indar okupatzailea den heinean, ezin du subiranotasunik ezta botererik izan lurralde horren gain”.

Horrela, bada, proiektua legez kontrakoa da; hori darabil Marjehk ahoan. NBE Nazio Batuen Erakundeko Giza Eskubideen Kontseiluak horrela iritzi zion 2016 eta 2017an, nazioarteko zuzenbidea “urratzen” duela iritzita. Are, 2024an Nazioarteko Zigor Auzitegiak ebatzi zuen Israelen okupazioa legez kontrakoa zela, eta estatuek uko egin behar diotela Israelekin harreman ekonomiko edo komertzialak izateari.

LURRAREN KONKISTA

Ekialdeko Jerusalemen eraikitzen ari diren tranbiaren luzapena -2011tik baitago martxan Ekialdeko Jerusalemgo tranbiako linea gorria- Marjehk aipatutako politiken adibide bat baino ez da.

Baina egun gertatzen ari dena ulertzeko atzera begiratzea ezinbestekoa da, eta askotan kontatua izanagatik ere, Palestinako historia katramilatsua eta nahasgarria suertatu daiteke.

1948tik, Israelgo Estatuak aldarrikatu zutenetik, lurraren gaineko borroka etengabekoa izan da. Urte horretakoak dira nazioarteko erakundeek, tartean NBE, onartutako Israelen mugak. Ilan Pappé historialari israeldar antisio-nistak Israelgo Estatuaren sorreratik bertatik aztertu du palestinarren zapalkuntza, besteren artean, *Munduko kartzelarik handiena* liburuan. 1948az zera dio Pappék: “1948ak aukera historikoa sortu zuen bi helburu betetzeko: lurraldearen zati handi baten jabe bihurtzea eta bertako biztanleriaren gehiengoa botatzea”. Are, urte horrek *Nakba* izena hartu zuen palestinarren memoria kolektiboan. “*Nakba* arabierazko berba bat da, palestinarrek pairatu zuten katastrofea azaltzeko erabiltzen duguna”, azaldu du Marjehk.

1948an Israelek aldarrikatu zituen mugen barrian milaka palestinar bota zituzten, masiboki bota ere. “Bertako

biztanleriaren erdia bota egin zuten, euren herri eta hiri erdiak suntsitu, eta Mandatu Britainiarreko Palestinako lurraldearen %80 Israelgo Estatu judua bihurtu zen”, laburbildu du gertatutakoa Pappék. Israelen mugen barruan geratu ziren palestinar apurrek “lege militarren mende” egin zituzten hurrengo hamarkada eta erdia, baina israeldar herritartasuna eskuratu zuten, azaldu du Marjiek.

Urte horretan banatu zuten Marjiek hizpide duen hiria. Mendebaldeko Jerusalem Israelgo Estatuak bereganatu zuen, eta ekialdea Jordaniak hartu zuen. Hiria, berez, nazioarteko potentziek gobernatu behar zuten, horixe jasotzen zuen Palestinaren zatiketako oinarritzko planak, hiriaren garrantzia eta sinbolismoa kontuan hartuta. Ez zen inoiz gauzatu nazioarteko mandatu hori, ordea, nahiz eta Hiri Zaharraren inguruko lurak lurralde desmilitarizatu bihurtu; hain zuzen ere, AEBek Israelen duten enbaxada lur zati horretan dago.

“Guztiz ezinezkoa da palestinarrek Israelen eraikitze baimenik lortzea, horrek zailtzen du Palestinako familiek Ekialdeko Jerusalemen bizi ahal izatea”

Mounir Marjeh

1967a izan zen hurrengo kolpe handia, eta harrezkero palestinarren biziak atzera ezinezko itzulua eman zuen. Sei Eguneko Gerra delakoa gertatu zen, “Israeliek Zisjordania eta Gaza okupatu zituen, eta beste zenbait lurralde arabiar ere”, dio Marjiek. *Okupatu* dio pa-

lestinarrak, “lurralde bat gerra egiten ari den aktore baten mende geratzen denean lurralde okupatu gisa ulertzen duelako nazioarteko legeak”. Okupatutako lurralde horietako bat da da Ekialdeko Jerusalem. Hori horrela, 1967ko mugak ez dituzte aitortzen nazioarteko erakundeek, “Nazio Batuen Erakunde-ko Segurtasun Kontseiluko ebazpenak daude. Nazioarteko kontsentsua dago lurralde horiek okupatuta daudela onartzeko”, dio Marjiek.

Handik hamahiru urtera, 1980an, Israeliek azken pausoa eman zuen Jerusalem, eta ilegalki okupatutako ekialdeko lurak anexionatu zituen. “Israeliek alde bakarrez erabaki zuen Jerusalemetik ekialdera zeuden 70,5 kilometro karratu anexionatzea, bere lurralde subirano gisa. Hori ilegala da”, dio Marjiek.

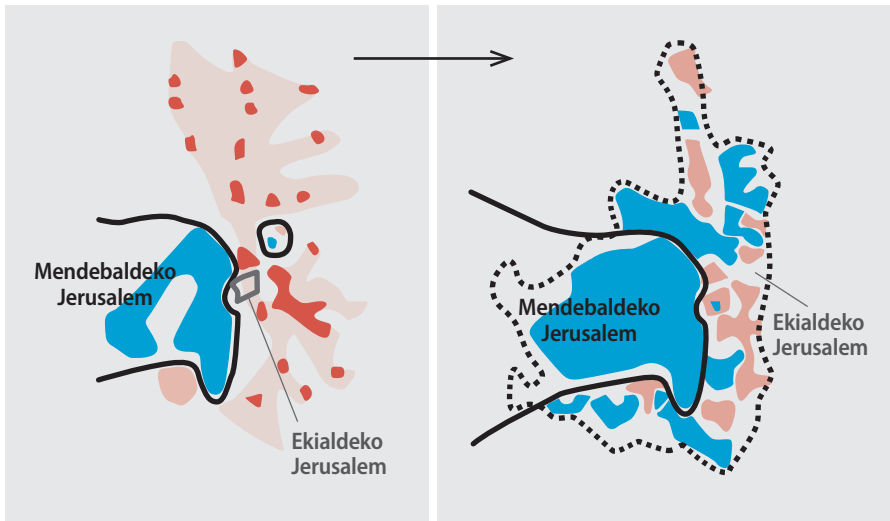
BATAILA DEMOGRAFIKOA

Erreportajearen hasieran, Marjiek Israelgo Gobernuaren bi politika aipatu ditu: bata, okupatutako lurraldea ahalik

Mounir Marjeh ARGIArako elkarrizketan.

Jerusalem 1967 aurretik eta gero

- Israeldarren asentamenduak
- Palestinako kokapena
- Jerusalemgo Udalaren mugak

eta handiena eta batuena izatea; eta, bestea, demografian gehiengo judutarra izatea. Hain zuzen ere, Israelek izandako bigarren bataila handiena izan da demografiarena, palestinarren eta israeldarren arteko oreka haustearena. Lehen kolpea jo zuenean, 1948an, muturreko neurriak jarri zituen mar txan, jendea masiboki kanporatu zuen beren etxeetatik. Baina 1967an egoera ezberdina zen, NBEk 1948ko mugak aitortuak zituen, baina hortik aurrerakoak "okupatuta" zeudela iritzi zion; beraz, Israelek ezin zuen bi hamarkada aurretik egin zuen gauza bera egin.

Beste arazo bat ere bazuten sionistek. 1948an egindako kanporaketa masiboen ondorioz, palestinarrak gutxiengoak ziren Israelen, baina Zisjordanian eta Gazan gehiago ziren. "Israelgo mugen barruan geratu ziren palestinarrei emandako herritartasun mugatuak bat egiten zuen Israelen gehiengo judutarra izatearen helburuarekin, baina ez litzateke hori gertatuko Zisjordanian eta Gazarekin", dio Pappék. Horrela, bada, nazioarteko presioak ekiditeko eta bataila demografikoan irabazten jarraitzeko, Gaza eta Zisjordania okupatu zituzten, baina ez anexionatu, Pappéren hitzetan: "Lurralde horietako biztanleak ezin ziren kanporatu, baina ezta estatu judutarrereko biztanle bihurtu ere, beren kopu-

ruak eta hazkunde potentzialak kolokan jarriko bailukete Israelgo gehiengo judutarra".

Israelgo politikek horrela jarraitu zuten harik eta 1995ean Osloko Bake Akordioak sinatu zituzten arte. Hurrezkero, pauso bat gehiago eman, eta Zisjordanian gaineko kontrola formalizatu egin zuten. Zisjordania hiru eremutan zatitu zuten, lurraldearen %70 Israelen kontrolpean uzteraino. Horrela, bada, demografiaren garrantzia are handiagoa bihurtu zen, biztanleria palestinarra azkarrago hazten baitzen.

Ekialdeko Jerusalemgo kasuan, Israelek "bultzatze eta erakartze politikak" ezarri zituen, Marjehren hitzetan: "Bultzatze faktoreak dira palestinarrak hiritik botatzeko diseinatu zituztenak, eta erakartze faktoreak dira kolono judutarrak lurralde horietara ilegalki bizitzera joateko diseinatu zituztenak".

Bultzatze faktoreak dira, Marjehren hitzetan, erresidentzia irakunkorerrako baimena, Ekialdeko Jerusalemgo palestinarrak ez baitaukate herritartasunik: "Baimen hori duen Jerusalemgo palestinarrak batek erresidentzia mantendu dezake bere bizitzaren erdigunea Israelen dagoen bitartean, Jerusalem barne, Israelek bere nazio subiranotasunaren barne hartzen baitu hiria". Beraz, bere bizitzaren "erdigunea" Israe-

"Akziodun kritikoak"

Marjeh ez da CAFeko akziodunen batzarrean egon den iritzi kritikodun bakarra. Amnesty Internationaleko bi kidek ere parte hartu dute batzarrean: Cecilia Denis Amnesty Internationaleko Enpresen taldeko kidea eta Sofia García Arana EAEko Amnesty Internationaleko koordinatzailea izan dira batzarrean. Parte hartu dute horretarako eskubidea dutelako, akziodunak direlako, "akziodun kritikoak". Alegia, enpresako akzioak erosten dituzte, eta horrela bertan berba egiteko eskubidea lortzen dute.

Netanyahutaz eta bere gain dagoen atxilotze aginduz galdetu die Denisek Administrazio Kontseiluko kideei: "Pertsona anker horren intenzioak zuzitzen jarraituko duzue?". Horrez gain, CAFi aurpegiaratu dio ez dituela nazioarteko erakundeek egindako ebazpenak errespetatzen, nazioarteko zuzenbideak ez baititu onartzen Israelgo koloniak, eta CAFek, hain zuzen ere, horiek elkarren artean lotzeko asmoa baitu. Azkenik, Denisek gogorarazi du zenbait inbertsio-funtsek CAFekin negozioak egiteari utzi diotela, eta horren aurrean neurriren bat hartuko duten galdetu du.

Aranak okupatutako Zisjordanian ugaritzen ari den indarkeria izan du berbagai, "kolonoen eskutik eta gobernuaren babesarekin". Bere hitzetan, CAFen tranbiak Ekialdeko Jerusalemgo kokalekuak areagotuko ditu, eta, ondorioz, palestinarrak baztertuko ditu. Hori kontuan hartzen ez duela aurpegiaratu dio CAFi. Azkenik, azaldu du Amnesty Internationalek iritzi diola CAFek beharrezko baldintzak betetzen dituela NBEren Giza Eskubideen Kontseiluak sortutako okupazio ilegalekin onurak ateratzen dituzten enpresen zerrendan sartzeko, bere bazkide Shapirren bidea jarraituz.

len dagoela frogatu ezin duenak, bertan bizitzeko baimena galtzen du: “Horrela, Israeliek lortu du Jerusalemgo 14.800 palestinar baino gehiago botatzea Jerusalemetik”. Horrez gain, palestinarren etxeak botatzen dituzte, ez diete ematen baimenik etxeak eraikitzeko: “Guztiz ezinezkoa da palestinarrek Israelen eraikitzeko baimenik lortzea, eta horrek asko zailtzen du Palestinako familiek Ekialdeko Jerusalemen bizi ahal izatea”.

Egoera horri gehitzen zaio azpiegiturretan inbertsiorik ez egitea: “Palestinarren eremuetan bizitzea oso zaila da, ez da inbertsiorik egiten bertan, ez dago udal zerbitzurik, eskoletara ez da dirurik bideratzen... Faktore horien guztien baturak eragiten du palestinarrek Ekialdeko Jerusalemetik alde egitea”.

Egoera horrekin parez pare daude israeldarrentzat jarritako baldintzak, “erakartze faktoreak”. Etxebizitzetarako dirulaguntzak, eta zerga salbuespenak dituzte: “Bost urtean israeldar kolonoek ez dute zergarik ordaindu; hamarkadatan jaso dituzte zerga salbuespenak, kolonietan bizi daitezen”, azaldu du Marjiek. Azpiegiturretan ere inbertsioa handia da. Horien artean, CAF eraikitzen ari den tranbia.

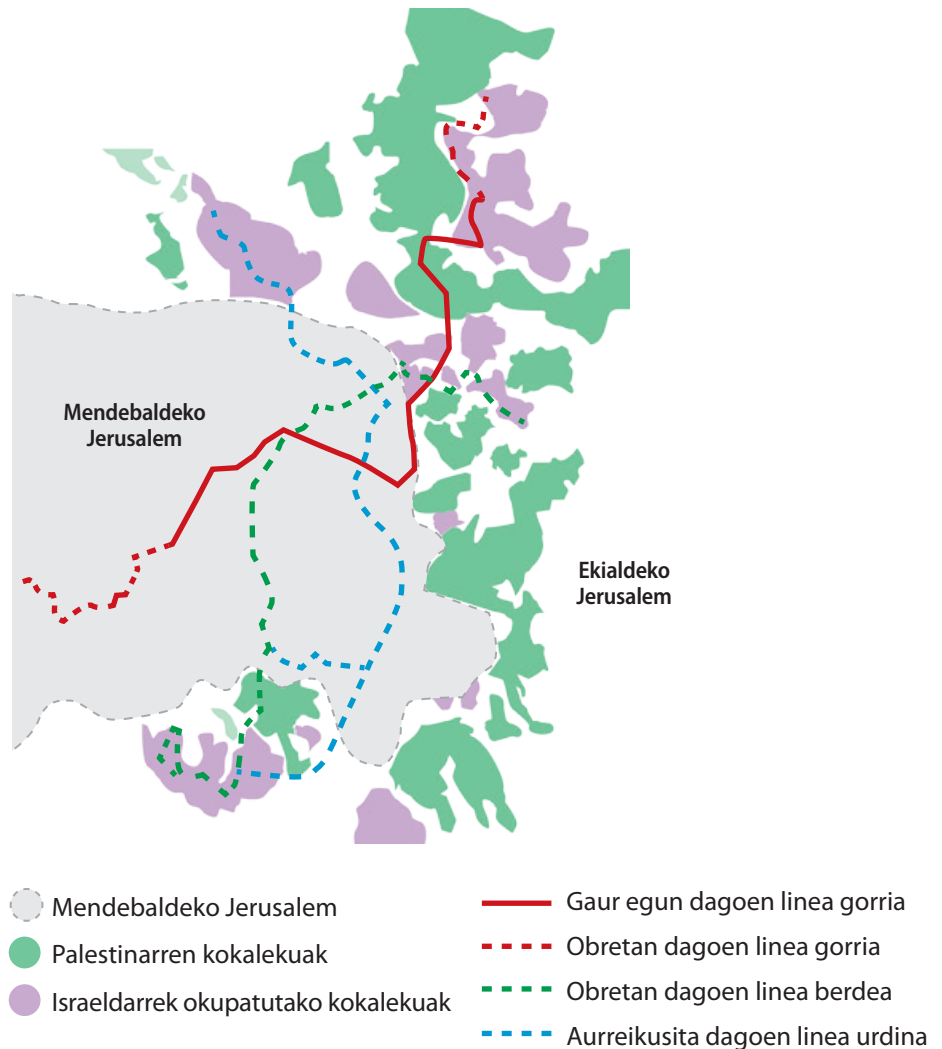
“INPUNITATEA”

Testuingurua ikusita, beraz, Israeliek Ekialdeko Jerusalemen duen politika legez kanpokoa dela ondorioztatu daiteke. “NBEko Segurtasun Kontseiluak ebazpen ugari onartu ditu Israeli ane-xioa bertan behera utzi dezan eskatzeko”, azaldu du Marjiek. Horrez gain, Israeliek Ekialdeko Jerusalemen hartutako edozein legezko edo administrazioko neurrik baliorik ez duela ere onartu du kontseilu berak, okupazioan oinarritzen den erregimena den heinean.

Testuinguru horretan ari da CAF tranbia eraikitzen. “2019an, CAF Jerusalemgo tranbiaren proiektuan sartu zenean, oso ondo zekien non ari zen sartzen: BDZ Euskal Herria plataformatik jakinarazi genion kontratu hori legez kanpokoa zela”, azaldu du Richard Weyndling BDZ Euskal Herria plataformako kideak. BDZk soilik ez, CAFeko langile komiteak ere eskatu zion enpresari proiektu horretan ez sartzeko.

Weyndling Marjiekerekin dago, Euskal Herrian dagoen bitartean gida lanak egiten dizkio. Marjiekere hizkera bera darabil, eta berak ere salatu du proiektuak ilegalki okupatutako lurraldeen batura beste helbururik ez duela:

JLRren tranbiaren lineak

“Tranbia hori Israelen planen parte da palestinarrek Ekialdeko Jerusalemetik kanporatzeko eta Jerusalem osoa Israelen parte bihurtzeko, bere hiriburu banaezin gisa; eta gero gainontzeko lurraldeak ere okupatzeko plana du”.

BDZk 2019an CAFi proiektuan ez sartzeko eskatu zionean, beste enpresa baten adibidea jarri zion: “Jakinarazi genion Veolia multinazional frantsesak izan zuela kontratu hori bere aurretik, eta bertan behera utzi zuela nazioartean izan ziren protestengatik”. Veoliak soilik ez, Kataluniako Comsa enpresak ere izan zuen kontratua JLRrekin: linea urdina eraikitzeko leihaketa irabazi zuen –CAF ere aurkeztu zen, baina Comsak irabazi zuen– 2.200 milioi euroko kontratua eskuratu zuen 2022an.

Baina 2024an bertan behera utzi zuen kontratua “Gazako krisiagatik”.

2020tik ari da BDZ Euskal Herria tranbiaren aurkako kanpainan, eta urteotan erantzunik izan badu ere, Gazako sarraskiak alarma guztiak piztu eta erakundeak esnarazi dituela dio Weyndlingek: “Palestinarren genozidioa gertatu behar izan da klase politikoak ulertzeko beren isiltasunak eta gelditasunak inpunitate sentsazioa eman diotela estatu sionistari; eta horrek eragin duela Gazan ikusten ari garen genozidioa”.

Alderdi politiko gehienek aldetik “konpromisoa” ikusten ari dela dio, eta ulertu dutela neurriak hartu behar direla “CAF apartheidaren trenetik” jais-teko; are, CAFek obra publikoetan par-

Mounir Marjeh CAFera sartzen.

te hartzea edota dirulaguntzak jasotzea saihestu behar dela dio, "nazioarteko legearen eta giza eskubideen urraketan konplize" delako. Nafarroako Parlamentuak eman du dagoeneko pausoa, eta ekainaren 5ean ebazpen bat onartu zuen, Marjeh legebiltzarrean zela. "Nafarroako eta Espainiako Estatuko gobernuei eskatzen zaie obra, zerbitzu, erosketa publiko eta dirulaguntzetatik kanpo utz ditzaten genozidio-ekintzak errazten dituzten jardueretan parte hartzen duten pertsona juridikoak", zioen ebazpenak.

BOIKOTAREN BIDEA

"Jendeak baleki zergetan ordaindutako dirua bideratzen dutela Israelen garbiketa etnikoaren parte den ariketa batera, ikaratu egingo litzateke", dio BDZko kideak. Zentzu horretan, erakunde zein norbanakoen boikota ezinbestekoa dela uste du Weyndlingek. "Ezin dugu Hegoafrikako kasua ahaztu. Hegoafrikako apartheidak ez zen bere kabuz amaitu: nazioarteko komunitetik isolatu zuten, eta horrek eragin handia izan zuen erregimenean; baita apartheidaren amaieran ere", gehitu du Marjehk.

Horrela, eta Euskal Herriko kaleetan dauden Palestinako banderen kopurua ikusita, Weyndlingek argi du zer egin

"Jendeak baleki zergetan ordaindutako dirua bideratzen dutela Israelen garbiketa etnikoaren parte den ariketa batera, ikaratuko litzateke"

Richard Weyndling

behar den: presioa. Zelan? Mila modutan. "Boikotari dagokionean, Carrefourren aurkako kanpaina egin dugu, kolonia ilegalean produktuak saltzen dituelako eta Gazako genozidioa egiten ari ziren soldaduei jatekoa eman zielako doan". Baina bestela ere beste mila aukera daudela dio: "Kalera atera, manifestazioetan parte hartu, egunkarietara gutunak idatzi, sare sozialetan aktibo ibili..."

CAFeko atetik sartu eta ordu eta erdira, kanporako bidean da Marjeh, "Israel hiltzaile, CAF laguntzaile" oihu artean atera da CAFen egoitzaatik. Am-

nesty Internationaleko eta CAFeko zenbait langilek egindako pankarten artetik egin du bidea, BDZ Euskal Herriko kideengana zuzen. "Gogorarazi diet Nazioarteko Zigor Auzitegiak ebatzi duela Israelen okupazioa legez kontrakoa dela eta, beraz, NBEko kide diren estatuek ezin dituztela lurralde horiek aitortu eta ezin dutela eman laguntzarik okupazio ilegala mantentzeko".

Egoera zertxobait "tentsoa" izan dela esan du Marjehk, baina galderari erantzun diotela. Andres Arizkorreta CAFeko lehendakariak Ekialde Hurbileko egoerari zuzendu dizkio hitz batzuk: "Kontatu duzuen egoera amaitu dadin nahi du CAFek, eta herrien arteko behin betiko bakea heldu dadila". Adierazi du enpresak giza eskubideen arloan duen erantzukizuna "oinarritikoa" dela CAFentzat, eta zentzu horretan "egoki" aritu direla. ●

Ikusi erreportajea bideoz, hemen:

